

İmrü'l Kays İbn Hucr (520?-565)

Halit Erkiletlioğlu

Necid'de doğan ve asıl adı Cendah ya da Hunduc olan şairin soyu Kahtanilere dayanmaktadır. İmrü'l-Kays lâkabı, Kasoğulları'na mensup ve şiddet adamı anlamındaki sıfatıdır. Gençlik hayatı aşk ve sevda ile sefahat içinde geçerken, bu hayatını Muallaka'da güzel şiirlerle anlatmaktadır. Lafızları gayet fasih ve üslubu metin olmakla beraber aşk konularını apaçık bir şekilde söylemekten çekinmez. Diğer Arap şairlerinde görülen iffet İmrü'ül-Kays'da asla yoktur.

Pederi öldürülmeden önceki gençlik hayatında gayet yakışıklı, mümtaz ve asil bir aileye mensup olan İmrü'ül-Kays, mağrur, mesut fakat gayet süflî bir hayat geçirmekte iken, gözüne kestirdiği güzel Arap kızlarına; *"Sekiz, dört ve iki nedir?"* gibi muzip sorular sorarmış: Fakat bu sayıların toplamı olan *"on dördür"* v.s. gibi basit cevap verenlere ilgi duymazmış. Bir gece yanında erkek muhafızı bulunan bir kıza aynı soruyu sorduğunda *"sekiz yırtıcıların, dört devenin, iki ise güzel kızların memeleridir."* cevabını alınca eşi olacak zeki bir kadın bulduğuna inanarak onu babasından istemiş ve derhal evlenmiş. Bununla beraber eski kötü huylarını terk etmeyerek amcasının kızı Fatıma Uneyza ile de yasak aşk yaşamaya devam ediyormuş. Uneyza'nın güzelliğini ve aralarında geçen aşk maceralarını pek açık bir şekilde Muallaka'sında utanmadan anlatmaktadır. Bu gayri ahlâkî duruma kızan pederi, Rebi'a ismindeki sadık kölesine oğlunu öldürmesini ve gözlerini kendisine getirmesini emretmiş, köle de efendisinin emrini yerine getirmiş. Fakat bir müddet sonra babası yaptığına pişman olduğunda Rebi'a, oğlunun hayatta olduğunu kendisine getirdiği gözlerin bir geyiğe ait olduğunu itiraf etmiş. Bu türlü efsaneler İmrü'ül-Kays hakkında anlatılmaktadır.

Nitekim Muallaka'sı da İmrü'ül-Kays'ın yaşamının ilk devresini gayet açık ortaya sermektedir.

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

Maceralarından birini de kendisi şöyle anlatır. “sevgilisi Uneyza’nın, arkadaşları ile birlikte “Dâretu Cülcül” denilen bir göle gideceğini haber alan İmru’ül-Kays, onlardan önce göl civarında bir yere gizlenir. Kızlar gelip İmru’ül-Kays’ı fark etmeden elbiselerini çıkararak suya çıplak olarak girdikleri sırada saklandığı yerden çıkarak hepsinin elbiselerini toplar. Kızlar çok zor bir durumda kaldıklarını anlarlar. İmru’ül-Kays, sevgilisi Uneyza’ya kendisini suyun dışında çıplak olarak görmedikçe elbisesini vermeyeceğini yemin ederek söyler ve nihayet amacına da ulaşır. Hatta bu işvelerle günün büyük kısmı geçtiği ve kızlar da acıktığı için İmru’ül-Kays, altındaki deveyi onlar için kesip oldukça güzel bir et ziyafeti bile verir. Onlara şarap dahi bulup içirir. Daha sonra akşama doğru kabilelerinin ikametgâhına İmru’ül-Kays, Uneyza’nın hevdecinde (deve üzerine kadınlar için yapılan hücre) olduğu halde hep beraber geri dönerler.” Muallaka’sının baş tarafında bu vakayı böylece anlatmaktadır.

“10- Hey (İmru'l Kays), sen o sevgililerinle nice mesut günler geçirdin. Özellikle de Daretu culcul'da geçirdiğin gün...

11- Genç kızlara bineğimi kestiğim o gün... Geri de kalan yükünü develerine yüklemem ne hoştu be!

12- Genç kızlar devemin kızarmış etini birbirlerine sunup durdular. Yağı da iyi bükülmüş beyaz ipeği andırıyordu.

13. Mahfeye, Uneyze'nin mahfesine girdiğim o gün: "Yazıklar olsun sana! Beni yaya bırakacaksın" demişti Uneyze.

14- Mahfe kayıp da ikimizi birden yan yana yatırınca bana: "Devemi yaraladın İmru'l Kays, in aşağı!" diyordu.

15- "Yürü, devenin yularını kendi haline bırak; beni de meyvelerini devşirme zevkenden alıkoyma!" demiştim ona.

16- Senin gibi nice gebe ve emzikli kadınların kapısı çalmış ve onları, henüz bir yaşına basmış, nazarlıklı yavrularından alıkoyarak eğlendirmişimdir.”

Hadramut ve Yemame’de hüküm süren bir kabile reisi olan babası Haris oğlu Hucr’un Esedoğlu kabilesi tarafından çadırında öldürülmesi üzerine intikam hırsına kapılan en küçük oğlu Kays’ın, hayatı tamamen değişmiştir. Öyle ki pederinin intikamını almamak için şarap bile içmemeye ve başını yıkamamaya azmetmiştir. Desteğini aldığı Bekr, Taglip ve Yemen kabileleri ile Esedoğullarını yenerek babasının intikamını alır. Fakat Hire kabilesi reisi Münzir’in Esedoğulları, İyad ve Tenuh kabileleri ile işbirliği yaparak İmru’l Kays’ın üzerine yürümesi üzerine bunlarla başedemeyeceğini anlayarak yardım istemek amacı ile Bizans’a kadar gider. İstanbul’da İmparator Justinianus (483-565) ile görüşerek yardım vaadini alarak dönüş yoluna koyulacağı sırada ghasmı olan Esedoğullarından Tamah adlı bir kişi, arkasından Kays’ın çapkın bir şair olduğunu ve imparatorun kızı şiirler söyleyerek aşk yaşadığını İmparator’a duyurur. Bu duruma

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

sinirlenen İmparator Justinianus, Kays'a altın dokumalı bir kumaştan zehirli bir elbise göndererek bunu mutlaka giymesinin kendisine hürmet olacağını, her indikleri yerde de kendisine haber göndermesini bildirir. Bundan çok memnun olan Kays, sıcak bir günde elbiseyi giyer ve terlediği anda zehir vücuduna etkisini göstererek derisi kabuk kabuk soyulmaya başlar. (Bu sebepten dolayı Bizans tarihçileri kendisini "Zülkuru"=yaralı görünen olarak anarlar.) Öleceğini anlayan Kays, yakınına geldiği Asib (Alıdağ) denilen bir dağın zirvesinde bir bizanslı prensese ait olduğunu öğrendiği yere gömülmesini ister ve "Ey komşum olan kadın. Birbirimizi ziyaret etmek için yolumuz yakındır. Bu Asib dağı durdukça ben de dur'acağım. Ey komşum, biz ikimiz de burada garibiz. Garipler birbirlerinin akrabaları sayılırlar" diyerek 565 yılında ölür. Kayseri'de Asis Dağı'nın (Ali Dağı) tepesine gömülür². Nitekim, Ases Dağı (Ali dağı) Mesiresi başlığı altında "Burada hazret-i Resûl Asrında Kur'an-ı Azîm'e benzer sözler diyen lânetlenmiş meşhur şâir İmrü'l Kays'ın kabri vardır. İmrü'l Kays Hz. Ömer'in korkusundan Harkil Kayser Kiral'a³ kaçıp dönüşte ölünce bu Ases Dağında bulunan kabrine gömüldü." diyen Evliya Çelebi, mezarının geçen yüzyıla kadar ziyaret yerlerinden olduğunu söylemektedir⁴.

Cahiliye döneminin ünlü şairlerinden olan İmrü'l Kays, Arap şiirini belli kurallara bağlayarak, kafiye düzenlerine yeni esaslar koymuştur⁵. Peygamberimizin doğumundan ve İslâmiyetin zuhurundan önce yaşamış bulunan şairin, Peygamber Efendimiz tarafından "Arap şairlerinin öncüsü" olarak nitelendirmesi ile şöhreti zirveye ulaşmıştır⁶. Şiirleri "Seb'a-i Muallaka'da" (yedi askı) yazılmıştır. O zamanlar şiire çok rağbet edildiğinden, birçok büyük şair vardır. Fakat hepsinin üstünü Hasan bin Sâbit ile bu İmrü'l-Kays idi. Mısır'da basılan divanında da güzel kasideleri vardır. Bu şiirlerde pederinin intikamını almak için Benî Esed ile muhtelif kabilelerden topladığı adamlarla yaptığı muharebelerini ve derbeder hayatını anlatmaktadır.

Diğer ünlü Arap şairi Hasan bin Sabit, sonradan Müslüman olmuştur. Hattâ Mısır Meliki Mukavvis tarafından Hazret-i Peygambere düldül katırı, zülfikâr kılıcı, Mariye adında bir cariye ile kızkardeşini Zünnûn Mısırî ile beraber Hasan hediye olarak getirmiştir. Hediyeler kabul olduktan sonra, Hazret-i Peygamber düldül ile zülfikârı Hazret-i Ali'ye verdi. Mariye cariyeyi de kendisine alıkoydu ki bu hatundan İbrahim adındaki oğlu dünyaya geldi. Mukavvis'in kızkardeşini de Hasan'a hediye edip şâirlerin sultanı yaptı. Elçi olarak gelen Zünnûn da Müslüman olup bütün hâkimlere pir oldu. Ölünce Mısır da defnolunmuştur.

¹ Sümer, Faruk **Yabanlu Pazarı**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı İst. 1985

² Şerafeddin Yaltkaya, Yedi Askı, Devlet Kitapları, İstanbul 1985 s.16

³ Bizans İmparatoru Herakleios

⁴ **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, Mehmet Zıllıoğlu, Türkçeleştiren, Zuhuri Danışman, İst:1970,

⁵ Kalkaşandi, **Şubhal aşafi Kitâbet al inşa** Kahire 1913, C:13, S:138 / Şerafeddin Yaltkaya, yedi askı İst. Y. 985 S:7 / C.L. Huat İ.A. C:5/11 S:988.

⁶ Savran Ahmet, **İmrü'l Kays b.Hucr**. TDVİA. 22.c, s:238

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.

Şâir İmrü'l-Kays ise Müslüman olamadı. Zirâ astronomi ilminde lânetli Ebû Leheb'in öğrencilerinden ve akrabalarından idi⁷.
(Kayseri Büyükşehir Belediyesi, Şehir Dergisi 2021)

H.ERKİLETLİOĞLU

---

⁷ Erkiletlioğlu Halit, **Geniş Kayseri Tarihi**, Belsin Vakfı Yay. Ankara 2016, s; 109-110

©Tüm hakları saklıdır. Yazılı izin alınmadan basılamaz, çoğaltılamaz, kopyalanamaz, dağıtılamaz. Sadece kaynak göstermek kaydı ile atıfta bulunulabilir.